

Facts and Figures: Bijbaantje

Auteur: Bram Spruyt

1. Introductie

In 2015 maakte het JOP een eerste Facts en Figures¹ over jongeren die een bijbaantje of vakantiejob deden. Daarin werden de data gebruikt tot 2013. De laatste data van de JOP-monitor werden verzameld in 2023, ruim 10 jaar later. Een update is dus aangewezen en zal toelaten te onderzoeken of er zich over een periode van 17 jaar (2006-2023) een evolutie voordeed in de mate waarin Vlaamse schoolgaande jongeren een bijjob of vakantiejob hebben. Zo'n trend is waarschijnlijk omdat over deze periode jongeren van de wetgever steeds meer mochten werken. Terwijl in het verleden studentenarbeid beperkt was tot de vakantieperiodes, kunnen schoolgaande jongeren vandaag ook buiten de schoolvakanties betaalde arbeid verrichten. Concreet mogen jongeren in Vlaanderen op dit moment maximaal 600 uur per kalenderjaar werken om gebruik te kunnen maken van de verminderde sociale bijdrage². Op studentenarbeid worden bovendien geen belastingen geheven op voorwaarde dat het totaal verdiende bedrag niet boven een bepaald barema komt (2022: 13242,86 euro). In het publieke debat gaan geregeld stemmen op om deze regeling verder te versoepelen. Dergelijke voorstellen worden altijd onthaald met bezorgdheden rond een eventuele negatieve impact van studeren en werken op het leven en de ontwikkeling van jongeren. Ook om die reden lijkt het monitoren van het voorkomen van studentenarbeid noodzakelijk.

In deze Facts en Figures beschrijven we de evoluties in het verrichten van studentenarbeid in Vlaanderen en contextualiseren we dit verder aan de hand van de data van de twee laatste JOP-monitoren (2018, 2023). Concreet biedt deze Facts and Figures een antwoord op drie vragen: (1) Hoeveel jongeren werken naast hun studie in Vlaanderen en welke evolutie doet zich daarin voor? (2) Welke jongeren werken naast hun studie? En (3) waarom werken jongeren naast hun studie?

¹ Zie https://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/facts_figure_bijbaantje.pdf

² Zie ook <https://www.studentatwork.be/nl/index.html> (laatst geconsulteerd 21/2/2024).

Methodologische keuzes

Voor deze Facts and Figures selecteerden we in de gebruikte JOP-monitoren alleen studenten. Jongeren die niet meer naar school gaan en voor wie werken hun hoofdbezigheid is, vallen buiten beschouwing. Belangrijk is, tenslotte, dat we steeds focussen op door jongeren aangewezen arbeid. Deze kan uiteraard afwijken van de officieel geregistreerde arbeid. Om dezelfde reden focussen we op jongeren vanaf 14 jaar. Strikt genomen kunnen jongeren slechts onder bepaalde voorwaarden vanaf 15 jaar werken. Toch zien we dat er in de JOP-monitor ook 14 jarigen zijn die aangeven een bijjob of vakantiejob te hebben gehad. Indien de gegevens herberekend worden voor jongeren vanaf 15 jaar, dan heeft 65% in de afgelopen 12 maanden een vakantie- of studentenjob gehad (Lagaert & Bradt, 2024).

2. Hoeveel jongeren werken naast hun studie en hoe evolueert dit over de tijd?

Gegevens over het hebben van een bijbaantje of vakantiejob werden geregistreerd in vier van de vijf JOP-monitoren³. Aan jongeren werd eerst de vraag gesteld of ze de laatste 12 maanden een bij- of vakantiejob (verder: bijjob) gedaan hebben. Aan diegenen die bevestigend antwoorden werd vervolgens gevraagd *in welke periode* ze werkten én *hoeveel* uren ze gemiddeld per week presteerden.

Voor de periode waarin men werkte werd een onderscheid gemaakt naar zomervakantie, andere schoolvakanties, tijdens het weekend of tijdens andere weekdays. Om de cijfers overzichtelijk te houden én te vermijden dat kleine getallen tot instabiele cijfers leidden, hercoderen we de periode waarin men werkte naar drie categorieën: alleen tijdens het schooljaar, tijdens een vakantieperiode, of zowel tijdens de vakantieperiode als het schooljaar.

Tabel 1 toont het percentage schoolgaande jongeren dat de afgelopen 12 maanden een bijjob of vakantiejob had, uitgesplitst naar het moment waarop men werkt in Vlaanderen. Dat leidt naar een genuanceerd beeld. Zo zien we dat het aandeel Vlaamse schoolgaande jongeren dat werkte, tussen 2006 en 2023 min of meer trendloos (en statistisch betekenisloos) fluctueerde tussen de 53,3 en 56,5%. Onze gegevens geven met andere woorden weinig steun voor de stelling dat over de tijd er *steeds meer jongeren* naast hun studies zijn gaan werken in Vlaanderen. Kijken we vervolgens naar het moment waarop men werkt, dan zien we wel een heel duidelijke verschuiving. In de twee laatste edities van de JOP-monitor ligt het percentage jongeren dat zowel tijdens het schooljaar als tijdens de vakantie werkt ruim dubbel zo hoog in vergelijking met 2013 en 2006. Het gaat om een bijzonder patroon, waarbij er zich tussen 2013⁴ en 2018 een sterke stijging voordeed binnen deze groep, dewelke vervolgens stabiliseerde en zelfs licht daalde tegen 2023⁵. De tabel toont ook mooi hoe die trend precies tot stand kwam. Het gaat om jongeren die voorheen alleen tijdens de vakantieperiode werkten

³ In de JOP-monitor II werd geen vraag naar bijjob of vakantiejob opgenomen.

⁴ In 2012 werd een belangrijke versoepeling rond studentenarbeid doorgevoerd. Aangezien de JOP-monitor altijd in het voorjaar wordt afgenomen, capteerden de data van 2013 het effect ervan mogelijk niet.

⁵ Deze lezer dient hierbij in het achterhoofd te houden dat de bevraging plaatsvond in het voorjaar van 2023 waardoor de referentieperiode voor een aanzienlijk deel verwees naar 2022 waarin bepaalde COVID-maatregelen nog van kracht waren.

en er werken tijdens het schooljaar bijnamen. Het is inderdaad het aandeel jongeren dat alleen tijdens de vakantieperiode werkte dat in 2018 en 2023 aanzienlijk lager ligt dan in 2013 en 2006 terwijl het percentage dat enkel tijdens het schooljaar werkte vrij stabiel bleef. Deze bevindingen suggereren dat er in Vlaanderen over de periode 2006 – 2023 *niet zozeer meer jongeren een bijbaan namen*, maar jongeren die een bijbaan hadden wel *op meer momenten gingen werken*. Dat kan men ook zien als we kijken naar het aandeel jongeren dat tijdens het schooljaar werkt (ongeacht of ze ook tijdens de vakantie werken). Dat aandeel verdubbelde bijna tussen 2006 en 2023.

Tabel 1: Percentage jongeren (14-25 jaar) dat de afgelopen 12 maanden een bijjob of vakantiejob deed in Vlaanderen (Bron: JOP-monitoren I, III, IV, V; Kolompercentages).

Heeft men bijjob of vakantiejob?	2023	2018	2013	2006
Neen	43,5	45,9	46,7	44,0
Ja	56,5	54,1	53,3	56,0
Wanneer werkt men?				
Ja, enkel tijdens het schooljaar	7,8	4,6	10,5	4,5
Ja, enkel tijdens de vakantieperiode	20,5	19,3	28,5	37,8
Ja, zowel tijdens het schooljaar als tijdens de vakantieperiode	28,2	30,3	14,4	13,8
Aandeel jongeren dat tijdens het schooljaar werkt	36,0	34,9	24,9	18,3

Aan jongeren werd niet alleen gevraagd *wanneer* ze werkten maar ook *hoeveel*. Concreet werd in de JOP-monitor 2023 gevraagd hoeveel uren ze gemiddeld per week presteerden. De lezer dient er zich van bewust te zijn dat dit geen gemakkelijke vraag is. Met name jongeren die op onregelmatige basis werken, moeten bij het beantwoorden van deze vraag behoorlijk wat generaliseren. Daarom is het veeleer de algemene richting waarin de cijfers wijzen die belangrijk is.

Tabel 2 geeft twee zaken weer. Ten eerste geven we per periode (zomervakantie, andere schoolvakantie, schooljaar) hoeveel uren per week jongeren aangeven gemiddeld te presteren. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat 54,5% van de jongeren die in de zomervakantie werkt dan gemiddeld meer dan 20 uur presteert per week. Dat percentage ligt lager voor andere schoolvakanties (32,2%) en het laagst voor werk dat tijdens het schooljaar gepresteerd wordt (10,3%). We weten niet of jongeren echt elke week van het schooljaar gewerkt hebben. Het is dus mogelijk dat een deel van de jongeren die tijdens het schooljaar werken maar een beperkt aantal weken werkt. Toch blijft het opmerkelijk dat ruim 17% van de jongeren die aangeven te werken tijdens het schooljaar minstens 15 uur per week werkt.

Vervolgens worden, ten tweede, de percentages uitgesplitst naar gelang de jongeren al dan niet *alleen* in de vakantie/het schooljaar werkt dan wel *zowel* tijdens de vakantie en het schooljaar te werken. Met name bij het werken tijdens het schooljaar lijkt er een patroon te zijn waarbij jongeren die zowel tijdens de vakantie als het schooljaar werken iets vaker veel uren (minstens 15 uren/week; 18,9% versus 11,1%) presteren dan jongeren die alleen in het schooljaar werken⁶.

⁶ Door het lage aantal respondenten in deze categorieën is dit verschil slechts statistisch significant op $p = 0,100$.

Tabel 2: Gemiddeld aantal gepresteerde uren per week tijdens de bijjob (Rijpercentages; JOP-monitor 5, 2023)

	Max 4uur	5 tot 10	11 tot 14	15 tot 20	Meer dan 20 u
Zomervakantie	6,7	14,5	8,6	15,7	54,5
^a Alleen vakantie	7,5	16,7	6,9	10,9	58,0
^a Schooljaar en vakantie	6,5	12,9	9,7	19,4	51,6
Andere schoolvakantie	7,2	17,2	22,2	21,2	32,2
^b Alleen vakantie	10,2	13,6	11,9	23,7	40,7
^b Schooljaar en vakantie	6,0	18,6	25,7	20,2	29,5
Schooljaar	22,7	45,4	14,7	6,9	10,3
^c Alleen schooljaar	33,3	38,9	16,7	4,2	6,9
^c Schooljaar en vakantie	19,6	47,3	14,2	7,7	11,2

^a Chi² = 7,446; p = 0,114^b Chi² = 7,552; p = 0,109^c Chi² = 7,790; p = 0,100

3. Waarom hebben jongeren een bijbaantje?

Een belangrijke vraag is wat jongeren drijft om een bijbaantje op te nemen. In de JOP-monitor 4 (2018) werd aan jongeren een aantal redenen voorgelegd. Ze konden maximaal drie redenen aangeven die voor hen de belangrijkste motieven vormden om een bijbaantje te nemen. Tabel 3 presenteert die voor de groep in zijn geheel, maar splitst de cijfers ook uit naar het de periode waarin men werkt. Vlaamse jongeren werken vooral naast hun studies om iets speciaals te kunnen kopen (62,6%) of om persoonlijke uitgaven gerelateerd aan uitgaan, gsm, kleren of vervoer te betalen (52,2%). Verder geeft 44% aan dat het hebben (gedaan) van een bijbaantje goed staat op hun CV of ideaal is om werkervaring op te doen. Een kwart van de jongeren doet een bijbaantje omdat ze het plezierig vinden. In het publieke debat wordt het werken van schoolgaande jongeren vaak in verband gebracht met vermeende financiële problemen in het gezin waarin men leeft. De gegevens van de JOP-monitor tonen dat de groep die werkt om de ouders financieel te ondersteunen (5,3%) klein is. De impact van financiële deprivatie kan zeker niet tot dat percentage gereduceerd worden aangezien materiële deprivatie er ook kan voor zorgen dat jongeren een groter aandeel van hun persoonlijke uitgaven zelf moeten bekostigen. Het suggereert wel dat de situatie waar jongeren *alleen* werken om vervolgens de verworven middelen af te geven aan hun ouders klein is. 7,7% van de jongeren werkt omdat het moet van de ouders. Dat zou te maken kunnen hebben met materiële deprivatie, maar als we de cijfers uitsplitsen naar wanneer jongeren werken ligt het percentage dat werkt omdat men moet van de ouders juist het hoogst in de groep die alleen tijdens de vakantieperiode werkt. Dat suggereert dat de 'verplichting' van ouders meer te maken heeft met de tijdsbesteding dan financiële overwegingen.

Het uitsplitsen van de motivaties naar de momenten waarop men werkt, toont een aantal interessante patronen. Zo stellen we vast dat jongeren die alleen in de vakantie werken in relatieve zin dat vaker doen om iets om handen te hebben en zich niet te vervelen (42,7%) in vergelijking met jongeren die tijdens het schooljaar werken (19,3%) of zowel tijdens het schooljaar en de vakantie werken (35,7%). Zij hebben van de drie subgroepen ook wel het minst plezier in het uitvoeren van een bijjob. Als er in het schooljaar gewerkt wordt (al dan niet in combinatie met vakantiewerk) dan zijn de meer persoonlijke financiële motieven (iets speciaals kopen, uitgaan, gsm, enz.) voor jongeren duidelijk belangrijker in vergelijking met jongeren die alleen tijdens de vakantieperiodes werken. Jongeren die tijdens de vakantieperiodes werken doen dat bijna nooit (2,8%) om de ouders financieel te

ondersteunen. Ze doen ook veel minder vaak werk omdat het aansluit bij hun opleiding in vergelijking met jongeren die ook tijdens het schooljaar werken.

Tabel 3: Belangrijkste redenen voor het opnemen van een bijbaantje bij jongeren (14-25 jaar) in Vlaanderen (JOP-monitor 4, 2018)

Waarom heb je de laatste 12 maanden een bij- of vakantiejob gedaan (duid max. 3 redenen aan)	Totaal	Alleen schooljaar	Alleen vakantie	Schooljaar en vakantie
Om iets speciaals te kunnen aankopen (ivm hobby, festival, concert, reis)	62,6	60,8	58,8	66,0
Om uit te kunnen gaan, gsm-rekening, kleren, auto/brommer/benzine te kunnen betalen	52,2	53,6	49,5	53,5
Het staat goed op mijn cv / het is goed om werkervaring op te doen	44,0	46,6	45,4	43,0
Om iets om handen te hebben in de vakantie of tijdens mijn vrije tijd (om me niet te vervelen)	36,8	19,3	42,7	35,7
Omwille van het plezier (bijvoorbeeld om nieuwe mensen te leren kennen, nieuwe ervaringen op te doen, ...)	24,6	24,0	23,7	25,0
Het sluit aan bij mijn opleiding	13,9	12,1	8,7	17,6
Omdat ik moet van mijn ouders	7,7	6,1	8,2	7,7
Om mijn ouders financieel te steunen	5,3	7,1	2,8	6,6

N=465, Meerder antwoordmogelijkheden

4. Welke jongeren hebben een bijbaantje?

Voorgaande cijfers geven een inzicht op het algemeen voorkomen van het hebben van een bijbaantje. Als we het werken van schoolgaande jongeren als maatschappelijk fenomeen écht willen begrijpen moeten we een stap verder gaan en de variatie in het opnemen van een bijbaantje bestuderen. Wie doet een bijbaantje? Tabel 4 zet op basis van de meest recente cijfers (JOP-monitor V; 2023) de verschillen uit naar een aantal socio-demografische - gender, opleiding van de ouder, subjectief rondkomen – en onderwijskenmerken. Bij de voorbereiding van deze Facts and Figures maakten we deze uitsplitsing ook voor de data uit 2013⁷ en 2018. De patronen zijn over die jaargangen opvallend gelijklopend.

Meisjes (60%) hebben vaker een bijbaantje dan jongens (52,5%). Ze werken ook vaker tijdens het schooljaar en vooral in de combinatie schooljaar en vakantieperiode(s). Het gaat om een verschil dat we reeds vanaf 2013 vaststellen.

Naarmate de ouders van Vlaamse jongeren lager opgeleid zijn, hebben jongeren vaker een bijbaantje. Jongeren met de laagst opgeleide ouders werken niet alleen het vaakst. Ze werken ook aanzienlijke vaker tijdens het schooljaar (al dan niet in combinatie met werken in een vakantieperiode). Het uitsluitend werken tijdens de vakantieperiode(s) is een fenomeen dat vooral voorkomt bij jongeren met midden of hogeschoolde ouders. Het patroon dat we vinden voor de onderwijsachtergrond van de ouders is zeer vergelijkbaar met datgene voor het subjectief rondkomen. Jongeren uit gezinnen die zeer gemakkelijk rondkomen doen statistisch significant minder vaak een vakantie- of studentenjob dan jongeren uit gezinnen die nogal gemakkelijk of moeilijk rondkomen. Als jongeren uit gezinnen die zeer gemakkelijk rondkomen een vakantie of studentenjob hebben, werken ze ook minder vaak zowel

⁷ Voor 2013 kunnen deze gegevens geconsulteerd worden via https://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/facts_figure_bijbaantje.pdf.

tijdens de vakantie als het schooljaar. De verschillen tussen jongeren uit gezinnen die moeilijk rondkomen en diegenen die gemakkelijk rondkomen zijn statistisch niet significant.

Jongeren met een migratieachtergrond hebben minder vaak een bijbaantje dan jongeren zonder migratiegrond, ook dat patroon stellen we in elke JOP-monitor vast. Het verschil is met ongeveer 10 procentpunten vrij aanzienlijk. Maar ook in deze context nuanceert kijken naar wanneer men werkt de initiële vaststelling. Jongeren met een migratieachtergrond hebben een lagere kans om een bijbaan te hebben, maar als ze er één hebben dan werken ze wel aanzienlijk vaker tijdens het schooljaar dan jongeren zonder migratieachtergrond.

Het hebben van een bijbaan hangt, tenslotte, nauw samen met de onderwijspositie. Niet met de gevolgde onderwijsvorm, want daarvoor zijn de verschillen statistisch niet significant, maar wel duidelijk met het niveau waarop men studeert⁸. Van de jongeren die hoger onderwijs volgt heeft ruim driekwart (77,7%) een bijbaan (in 2018 bedroeg dit: 73,4%), tegenover 42,6% bij jongeren die secundair onderwijs volgen (2018: 40,4%). Jongeren die hoger onderwijs volgen werken voor alle periodes vaker, maar vooral bij diegenen die zowel tijdens het schooljaar als in vakantieperiodes werken is het verschil zeer groot (41,% versus 19,1%). Als we kijken naar jongeren die tijdens het schooljaar werken (ongeacht of ze werken in de vakantie), bleek in 2023 26,2% van de jongeren die secundair onderwijs volgen te werken tijdens het schooljaar. Bij jongeren die hoger onderwijs volgen is dat 50,5%. Ter vergelijking in 2018 bedroegen beide percentages respectievelijk 26,9% en 46,0%. De stijging van 4,5 procentpunten bij de jongeren uit het hoger onderwijs wordt daarbij volledig verklaard door jongeren die alleen tijdens het schooljaar werken (dat aandeel ging van 3,1% in 2018 naar 9,4% in 2023).

Samengevat suggereren bovenstaande cijfers een zekere specificiteit van de groep jongeren die in het schooljaar werkt en dat zowel naar achtergrondkenmerken als naar motivaties. Een verdere uitdieping daarvan alsook onderzoek naar de impact van werken bij studenten op de andere tijdsbesteding en ervaren tijdsdruk is voorwerp van verder onderzoek.

⁸ Dit kenmerk hangt uiteraard sterk samen met de leeftijd van respondenten.

Tabel 4: Het hebben van een bijbaantje uitgesplitst naar socio-demografische kenmerken en onderwijspositie bij Vlaamse jongeren (14-25 jaar) in Vlaanderen (Rijpercentages)

	Geen bijbaan	Schooljaar	Vakantieperiode	Schooljaar en vakantieperiode
Gender (Chi ² = 10,480; p = 0,015)				
Jongen	47,5	6,8	22,0	23,6
Meisje	40,0	8,5	19,4	32,1
Niveau waarop men studeert (Chi ² = 108,360; p < 0,001)				
Secundair onderwijs	57,4	7,1	16,5	19,1
Hoger onderwijs	22,3	9,4	27,2	41,1
Onderwijsvorm (Chi ² = 8,038; p = 0,235)				
ASO/KSO/Doorstroom	44,4	7,1	20,6	27,8
TSO / Dubbele finaliteit	35,3	9,7	22,7	32,4
BSO/DBSO/BUSO/Arbeidsmarkt gericht	48,1	7,5	16,9	27,5
Opleiding ouders (Chi ² = 17,956; p= 0,036)				
Hoogstens lager onderwijs	37,3	17,6	9,8	35,3
Hoogstens secundair onderwijs	42,5	5,7	22,8	29,0
Hoogstens hoger onderwijs	43,1	7,9	21,1	28,0
Onderwijsniveau onbekend	60,4	6,3	14,6	18,8
Subjectief rondkomen (Chi ² = 32,099; p < 0,001)				
(Zeer tot nogal) moeilijk	37,7	9,3	14,8	38,3
Nogal makkelijk	36,5	9,0	20,4	34,1
(Zeer) makkelijk	49,4	6,6	22,7	21,3
Migratieachtergrond (Chi ² = 18,928; p < 0,001)				
Geen migratieachtergrond	40,8	7,5	23,9	27,8
Buitenlandse achtergrond	50,4	8,8	11,2	29,6

Bron: JOP-monitor 5 (2023)

Referenties

Lagaert, S. & Bradt, L. (2024). School en werk. In: Lagaert, S. et al. (eds.), *Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023*. OwlPress (pp. 90-130).